

Mbulu district II.

Tatogastammen kommer trolig opprinnelig fra Nil-dalen og betegnes derfor som niloter. Derfra kom også deres slektninger, masaiene, men noe senere. De er begge kvegfolk og dermed var det ikke til å unngå at det ble strid om beitene. Tatoga har også et annet navn: Mangati. Det kommer fra masaienes språk: "Respekterte fiender". Tatogane er høy-niloter, dvs. lever på høyslettene, mens masaiene er slette-niloter. Noen ganger var det kanskje tvil om hva som var slette og høyslette, og dermed barket de sammen. Det skjedde i Ngorongoro da masaiene jaget tatogane sørover til Hanang området. Opprinnelig var tatogaene nomader som levde av det de fikk fra sine kyr, geiter og sauer. I dag har de også begynt å dyrke jorda, men er ikke jordbrukere på linje med iraqw-folket

Deres tradisjonelle syn var jorden tilhører guden Aset, men menneskene får bruke de resurser jorden gir og beiteretten er almen. Dette fungerte godt helt til andre grupper begynte å dyrke deres beiteland. Jordbrukeren markerer den private eiendomsrett til sin shamba. Dette er jord han har ryddet, kultivert, sådd og og plantet i. Dermed oppstår det konflikter i områder der kvegfolk og jordbrukere møtes. I vår tid er nomaden dømt til å tape denne kampen. Et alvorlig angrep på deres levested var "The Tanzania Canada Wheat Program." Rundt 1970 var det forventet mer bruk av hvete i Tanzania. For å dekke denne etterspørsel ble det inngått en avtale med Canada om dyrking av hvete sør for Basotusjøen, i Tatogaenes beiteområde. Det var ikke et lite bistandsprosjekt. 280 000 mål jord skulle ryddes og kultiveres. Det ble bygget et gigantkollektiv på Basotuslettene og Canada investerte hundrevis av millioner dollar. President Nyerere hevdet at datogaenes livsform var avlegs og de ble jaget bort og hjemmenes deres fjernet da landet ble ryddet.

Det ble dyrket hvete, men så fikk Canada selv økonomiske problemer. Derfor måtte de skjære ned og omprioritere bistandsarbeidet. 1992 ble prosjekt TCWP nedlagt og jorden ble liggende brakk. Charles Robert Lane, University of Sussex, skrev en doktoravhandling om dette. Som takk ble han utvist fra Tanzania. I fjor ble området oppdelt i fem ulike farmer som ble lagt ut for salg på det åpne marked. Haydom kjøpte en; Mulbadaw, pluss hele verkstedområdet med tilhørende eiendommer.

Tatogaenes hytter/hus er omgitt av et to-tre meter høyt tornegjerde som beskyttelse mot ville dyr og fiender. Porten i bomaen blir stengt hver kveld med et tre som blir dratt på plass i port-åpningen.

På tunet innenfor ligger mannshytta. Her sover mennene som vokter porten dag og natt. Ingen uvedkommende slipper inn til kvinner, barn og buskap. Dyrene har egen innhegning. Småfe og kalver får sove i kvinnes hytte sammen med jenter og småbarn. Magnatiene er polygame og har vanligvis 3-4 koner, avhengig av hvor mye kveg de har. Når han skal velge seg en ny kone skjer det gjerne i samråd med de han allerede har. Dette for å unngå uro i leiren. Dessuten er det meget

strengt regler for og unngå ekteskap der det kan være slektrelasjoner. De driver et godt avlsregime. Jeg spurte denne mannen om han kunne tenke seg en hvit kone. Det var

ingen problemer, så framt hun kunne mjølke ei ku. De rike mangatiene med mye kveg har gjerne flere bomaer, med koner, barn og kveg. I kvinnehytta har hver kone sitt rom og her skal de holde seg så mannen vet hva han finner når han kommer på visitt. For hyttene har ingen vinduer. Det er mørkt og døra er eneste lyskilde.

Fra gammelt av var tatogane veldig på vakt mot det som avek fra det normale. Var det setefødsel, eller barnet kom med føttene først, var det urent og ble gjerne kastet over gjerdet til hyenene. Stor spenning også ved første tanna. Det normale og riktige var at den kom i underkjeven. Kom den i overkjeven fikk foreldrene problemer. De kunne gi

bort barnet til en annen stamme eller blande gift i barnets mat .

Denne ungjenta var heller sliten da vi møtte henne. En venninne skulle gifte seg og hele natta i forvegen hadde hun og brudens andre venninner både grått og danset. Bruden skulle forlate sin egen familie og innordne seg en ny, med svigermor som overordnet.

. Når en mangatijente gifter seg får hun et skinnskjørt, hanangwenden, med samme betydning som giftingen i vår kultur. Dette har de fått av sin urmor, Udameselwa, for at de skal bruke det og være

fruktbare. Men det er en lang og innviklet prosess å lage dette

skinndrakten. Det går med 13-14 kalv, geit eller antilopeskinn. Den garves i kvinneurin og det er en meget spesiell lukt av dette plagget.

Omskjæring av jenter er forbudt ved lov i

Tanzania, men på bygda blir det fortsatt gjort.

Hos masaiene er dette en seremoni som markerer overgangen til de voksnes verden. Hos mangatiene blir småjentene omskåret mellom 2-6 år uten noen

markering. Vanligvis fjernes klitoris, men også de indre kjønnslepper kan bli fjernet. De er ikke så radikale som i Somalia. Der fjerner de klitoris og indre kjønnslepper og syr igjen de ytre, så det bare er en liten åpning for urin og menstruasjonsblod. Senere må brudgommen åpne sin brud. Dette er trolig for å sikre seg en uberørt brud. Der har masaiene andre tradisjoner. Her ønsker brudgommen at andre skal ha gjort grovarbeidet. Får han en uskyldig brud kan det hende han sender henne tilbake til hennes foreldre og ber henne komme tilbake når hun er blitt en riktig kvinne. Når

tatoganenes gutter skal omskjæres, markeres det med store festligheter og skjer når guttene er fra 11 til 15 år.

Omskjæring av gutter kan forsvares ut fra hygieniske begrunnelser. Når det gjelder

jentene blir det mer vagt og det henvises til tradisjoner. Dette er kvegeirens 4. kone, 23 år med et barn. Hvm som er faren kan være uvisst. Brødre kan ha seksuell omgang med hverandres hustruer. Konebytte er vanlig blant jaktbrødre, og gjester kan også få avlegge dem et besøk. Dog ikke dagsturister. Dette har sine følger. En mangatimann kom til sykehuset med sine seks koner. Alle hadde gonorrhè. Da hadde han følgende ønske: "Gi meg

og den yngste kona medisin, så vi kan gå hjem og hun kan ta vare på kyrne. De andre kan få medisin senere når det passer." I våre dager er det værre, med Hiv/aids. Som

maasaiene danser tatogane ved og hoppe , både menn og kvinner. Kvinnene er meget unge og blir beilet til av menn med stokker . Har enda ikke skjont hva som foregår, men det er en form for tiurleik.

I vår kultur vil vi helst ikke tenke på døden. Tatogaene ser på døden som en del av livet. De vet ikke hva de går til, men de vet at livet ikke er slutt med døden. Derfor går de den rolig i møte. Barn og unge mennesker som dør blir resikulert. De kastes utenfor bomaen og blir

spist av villdyr. Om en rik gammel mann dør, er det noe annet. Da lages en gravtopp og det er ulike seremonier i månedene framover. Det tar 9 måneder for et barn å bli født til verden. Det tar 9 måneder for den døde å komme inn i nytt liv i åndenes verden. Samme

dag som den eldste sønnen overtar kveget, skal konene til den avdøde løses fra de ekteskabelige bånd og den tabu mannens død har påført dem. Til denne oppgave blir det hyrt inn en mann fra en annen stamme. Han går inn til enkene, skjærer av dem skinnskjørtene og ligger med dem etter tur. Nå er det mannen som blir uren. Kvinnene jager ham fra hytta og skriker at de aldri vil se ham igjen. Nå kan de ta på seg nye skinn-skjørt og står fritt til å innlede nye forhold. Den fremmede mannen er blitt syndebukk og konene er rene. Hva er så fremtidsutsiktene for tatogaene? De er glade i kuflokken sin og er ikke synderlig inresserte i jordbruk. De liker å flytte rundt med

dyra sine. Det kunne de gjøre før. Flytte fra sted til sted for å finne beite til dyreflokken. Men nå er det åkrer og dyrket mark der de før vandret fritt. For å overleve som folk må de nok oppgi sin nomadetilværelse og leve som iraqw-folket. Dyrke sin shamba og ha en mindre dyreflokk. Dessuten har de også begynt å innse hvor viktig det er med skole og utdanning. Legen som fungerte som administrerende her ved Haydom mellom de to Olsengenerasjonene er tatoga. Hans posisjon betyr mye for de andre tatogaenes selvfølelse. Trolig vil vi også i framtida se de små hyrder passe sin hjord.

